

Радмило Н. МАРОЈЕВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 30. 11. 2017.
Прихваћен: 27. 12. 2017.

РЕЧНИК ЊЕГОШЕВА ЈЕЗИКА У РЕДАКЦИЈИ МИХАИЛА СТЕВАНОВИЋА (У СВЈЕТЛУ НОВИХ КРИТИЧКИХ ИЗДАЊА)

Предмет овог рада је разматрање концепције и остварених резултата лексикографског дјела које је саставио М. Стевановић са сарадницима. У раду се провјерава вокабулар и семантизација ријечи у свјетлу нових критичких издања Горског вијенца, Луче микрокозма и Његошеве Биљежнице, као и на основу открића оригинала пјесме Филозоф, астроном, појета (Петроград, 2004) и текстолошки адекватног читања пјесме Ноћ скупља вијека. Рад је замишљен као прилог за евентуалну израду новог, исправљеног и допуњеног издања овог значајног лексикографског дјела и за друга лексикографска издања.

Кључне ријечи: Речник Његошева језика (даље: РЊЈ), лексикографска концепција, вокабулар, семантизација, нова критичка издања.

1. ЛЕКСИКОГРАФСКА КОНЦЕПЦИЈА. – Из којих дјела састављачи РЊЈ узимају ријечи, како их прозодијски интерпретирају, како обрађују дифтонге и како читају Његошеве текстове, једном ријечју: какво им је полазиште – то су питања која ћемо најприје размотрити.

(1) За корпус РЊЈ састављачи су узели четврто издање Целокупних дела из 1975. године (а оно је фототипија трећег издања, из 1974. године), али уз једну допуну: узели су цјелокупну Биљежницу, наравно текстове на српском језику, а не само медитативну прозу, коју налазимо и у Целокупним делима, и то је добро. Али није добро што су изоставили Његошев Тестамент, чији је први дио, Духовно завјештање, један од Његошевих пјесничких врхова. Мало је оправдање што Тестамент нема ни у седмотомним Целокупним делима, а и у деветотомним Цјелокупним дјелима он је маргинализован: дат је само као прилог у коментару пропратног писма које Његош упућује Гагићу.

---

*radmilo@mail.ru

(2) За разлику од издања дјелâ, у којима се дужина означавала знаком за контракцију, у суштини знаком који се користио за дугосилазни акценат (типograфски се од њега није још разликовао тзв. генитивни знак), гдје се Стевановић није могао изборити за нормалне прозодијске знаке пред силом едиционог узуса, у РЊЈ коришћена су сва четири знака за акценте, као и знак за послјеакценатску дужину, и то је био добар помак. (Знак за послјеакценатску краткоћу није коришћен, вјероватно зато што је он редувантан, иако би понекад и он био користан да нагласи опозицију краткоће у односу на дужину код хомофона.)

У РЊЈ Стевановић је оставио знак дугосилазног акцента само на дугом *ћѣ* „у његовој служби упитног прилога”, док на везницима *ѣ* (< е је), *те* (< те је) и на дугом *ћѣ* (< ње је) у везничкој служби ставља знак дужине, сматрајући да су наведени везници и везничка ријеч неакцентовани (Стевановић и др. 1983 I: XVII–XVIII /даље наводимо само том и страну/). А то већ није добро. Од својих претходника ми се разликујемо тиме што ортографски реконструишемо облике *ћѣ*, *те*, *ѣ* а ортоепски дифтонг [ѣѣ], при чему сматрамо да и везници и везничка ријеч имају, мада ослабљен, побочни акценат, који означавамо краткосилазним акцентом. Треба напоменути да и везници с побочним акцентом могу имати енклитике, а на енклитици може бити послјеакценатска дужина. Овдје треба нагласити да је Вук био на мојој страни: он акцентује граматичке ријечи, наравно кад имају тај ослабљени акценат, новији наши теоретичари и практичари полазе од тога да везник нема и не може имати акценат.

(3) Стевановић, у складу с филолошком школом којој је припадао, није ни разматрао могућност реконструкције дифтонга. С нашом реконструкцијом патроним (касније презиме) *Црнојевић* добија исти прозодијски лик у контрахованом [цр̀но̀вић] и неконтрахованом облику [цр̀но̀јевић]. У РЊЈ сажети облик је добио два подједнако неаутентична акцента: **Цр̀новић** и **Цр̀новић** (II: 654). Стара школа ипак је полазила од дифтонга, али их је друкчије правописно уобличавала, на примјер: **Андриј’** за [андриѣ], **Алијћ** за [алиѣћ], додуше не и у овом случају.

(4) Транскрипција графеме *џ* из црквене и *ш* из грађанске ћирилице задаје велики проблем нашим србистима. Они је замјењују на карикатурални руски начин, са „шч”, па то чини и Стевановић, а тачније би било рећи да су то чинили приређивачи издања којим су се лексикографи служили. Хибридни црквенославенизам са секвенцом *шт* из српске рецензије и префиксом *вос-* из руске рецензије јесте именица у суфиксално неадаптираном *восхиштѣније* (МП 43) и у суфиксално адаптираном лику *восхиштѣње* (НСВ 56^а) и именица *сокрѣвѣштница* (МП 15). У руском **восхищѣние** значи ‘занос, одушевљење, усхићење’, а **сокрѣвѣшница** – ‘ризница’. У рукопису у 43. медитацији у прози акузатив множине написан је са графемом *џ*: *восхищѣнїя* (л. 7), али треба имати у виду да је у славеносрпском периоду развоја српске писмености та графема имала гласовну вриједност ‘шт’, што нису знали састављачи РЊЈ па наведеним примјером (и неким другим) илуструју именицу *восхищѣније / *восхищѣње (I: 99–100). Друга именица је са *шт* и написана (ген.) *сокрѣвѣштница* (л. 4).

2. ПРОЗОДИЈА. – Размотрићемо: 1° питање акцентуације изоловане ријечи (лексички план) и у синтагми (фразеолошки план), 2° питање акцентуације силабички адаптираних русизама, 3° прозодијско диференцирање сраслица и аналитичких граматичких ријечи и 4° прозодију ријечи у којима се може релизовати таувокалски дифтонг.

(1) По правилу (тј. најчешће) самостално употријебљена ријеч и та иста ријеч као компонента фразеологизма имају исти акценат. У лексикографским дјелима фразеологизми *за фајду*, *што за фајду*, *што је фајде* различито се прозодијски интерпретирају. У Рјечнику уз пјесничка дјела П. П. Његоша именица има краткоузлазни акценат: **фајда** (Стевановић/Бошковић 1954/1957: 240), док се предлошко-падежна веза *за фајду* посматра као прилог у значењу ‘узалуд’ са краткосилазним акцентом на првом и дужином на другом слогу: **зафајду** (Стевановић/Бошковић 1954/1957: 55). У РЊЈ именица има дугосилазни акценат: **фајда** (II: 461), а „прилог” – значење ‘узалуд, бабадава’ и краткоузлазни акценат на другом слогу: **зафајду** (II: 461). Аутентичан је акценат именице у једнотомном, а предлошко-падежне везе у двотомном рјечнику. Прозодијски лик *зафајду појавио се по угледу на изговор адвербијализованог синонимичног облика *заљуду*.

Самостално употријебљена ријеч *Бѡг* има, међутим, дугосилазни акценат у номинативу (дужење је настало послије губљења финалног полугласника), док се у саставу фразеологизма *дѡ те бѡг сѡчѡвѡ* реализује краткосилазни акценат. Ова специфичност није одражена у анализираном Речнику – именица се даје с дугосилазним акцентом у номинативу, а облик у саставу фразеологизма не снабдијева се акцентом (I: 38, 40); у новом РЊЈ на ову акценатску диференцијацију свакако би требало указати.

(2) Бошковић и Латковић опредјељују се за Решетареву текстологију: Иште свијет неко дјеиствије; дјеиствија напрежу духове (а не за Вушовићеву и приређивача издања браће Јовановића: дијејствије). Стевановић реконструише краткоузлазни акценат на другом слогу **дјејствије** у оба рјечника; у првом у загради појашњава: „у стиху мјесто дјејствије” (Стевановић/Бошковић 1954/1957: 40), у другом упућује на цркв[ено]-рус[ко] дѣйствіе (I: 161). Ми смо троструко кориговали досадашња тумачења. **О р т о г р а ф с к и**: ми из првог издања задржавамо графему „кратко и” (й), која у руском има фонетску вриједност неслоговног *и* (^и) – иначе је алофон фонеме ⟨ј⟩; код Његоша је из силабичких разлога то неслоговно *и* вокализовано. Ортоепски: графички сегмент дѣ сматрамо ортографским русизмом (до 1917. писало се: дѣйствіе, послије тога се пише: действие), што значи да у првом слогу реконструишемо изговор [де]. Прозодијски: у руској ријечи је акценат на првом а не на другом слогу, што значи да се не може полазити од краткоузлазног акцента на вокалу *и* (у Његошевим стиховима *й* је добило слоговност, али не и акцентованост). На основу свега наведеног, анализиране стихове текстолошки презентирамо овако: Иште свијет неко действије [дѣйствије], (ГВ 2298); действија [дѣйствија] напрежу духове, (ГВ 2320). Четворосложни лик Његош је користио и у прози, па све примјере ове лексеме треба наводити под ријечју **дѣйствије**.

(3) Прозодијско диференцирање сраслица и аналитичких граматичких ријечи размотрићемо на примјеру прилога *када*, на примјер: Ти се Вуче када [када] са мном ругаш: (ГВ 2068), и везе двају везника *ка да*, на примјер: Ко је оно [оно], ка да су [кадасу] махнити? (ГВ 1755).

У РНЈ наводи се ријеч **када** и интерпретира као прилог у значењу ‘канда, као да, изгледа (да)’, уз четири потврде из Шћепана Малог (I: 328–329). Не знамо откуда приређивачима дугосилазни акценат, осим ако га просто нису преузели из издања, а у издањима је он коришћен као знак за сажимање. Дугоузлазни акценат не само да потврђују црногорски говори херцеговачког типа него је он у складу с историјским развојем: *ка̄б да̄* > *ка̄ да̄* (контракција вокала уз неутрализацију побочног акцента у поредбеном везнику) > *када* (преношење акцента на претходни дуги вокал). Срашћивањем двају везника, преинтеграцијом, од двије граматичке ријечи формирана је једна, а синтаксичка творба и адвербијализација праћене су биле прозодијском творбом или преакцентуацијом.

Друкчији је био развој синтагматске везе двају везника кад су они чували своју граматичку природу: *ка̄б да̄* > *ка̄б да* (неутрализација побочног акцента у намјерном везнику *да*, у књижевном језику) > *ка да* (прогресивна асимилација вокала у поредбеном везнику уз трансформацију краткоузлазног акцента у дугосилазни, у дијалекту).

Нема, рецимо и то, никакве разлике у граматичкој природи и значењу модалне ријечи *када* у Горском вијенцу и Шћепану Малом, само што је у издањима овог последњег дјела имала – више среће (види подробније у Маројевић 2005: 874–876).

(4) У српском језику, у говорима који чине најужу основицу књижевног језика, развио се нови оптаив: компонента *дако* + презент свршених глагола. Облик *дако* има дугосилазни акценат; секундарни псеудоантропоним *Дако* (Дако је најгори човјек) има дугоузлазни акценат.

Нови оптаив има значење жеље да се нешто деси и наде да ће се нешто десити. Прва компонента ове занимљиве граматичке иновације имала је сљедећи развој: 1° аналитичка фаза [д̄а̄ а̄ко]; 2° синтетичка фаза [д̄а̄ако]; 3° фаза с дифтоншким степеном контракције [д̄а̄^ако]; 4° фаза с вокалским степеном контракције [д̄ако].

Прва компонента оптаива у Горском вијенцу је посвједочена са тросложном структуром: **Да ако се низъ нѣг’ помолите!** (с. 12); **Да ако ми лакше души буде.** (с. 89), а у Лучи микрокозма – са двосложном: **Да’ко дођу къ себи изгубници!** (с. 45). Поставља се питање: како треба наведене облике ортографски и ортоепски интерпретирати?

У претходним издањима Горског вијенца прва компонента оптаива пише се у облику двије ријечи, без прозодијске интерпретације: *да ако*, а у претходним издањима Луче микрокозма – као једна ријеч, обично с дугосилазним акцентом као знаком за сажимање: *дако*. Ми мислимо да је у Вијенцу одражена друга фаза у развоју конструкције, те да облик *даако* треба писати заједно и интерпретирати као једну лексичко-граматичку јединицу, док облик у Лучи представља трећу фазу, те треба реконструисати дифтонг с крат-

косилазним акцентом на првој компоненти (на контракцију *д̄аако* → *д̄а̄ко* у првом издању указује апостроф: *да'ко*). У нашим издањима (Маројевић 2005, 2016) ортографска и ортоепска интерпретација гласе: даако се [д̄аа-косе] низ њег помолите (ГВ 326); даако ми [д̄аакоми] лакше души буде (ГВ 2171); „[...] д̄ако [д̄а̄ко] дођу к себи изгубници.” [ЛМ 1100 (Ш 320)].

Наша интерпретација Његошевих стихова полази од становишта да су у Његошевом идиолекту могле постојати (и опст̄јати) само двије сусједне фазе у развоју оптаивне конструкције – синтетичка фаза с хетеросилабичким дифтонгом [äa] (види горе фазу 2°) и синтетичка фаза с таутосилабичким дифтонгом [ǟā] (види горе фазу 3°), а не почетна и завршна фаза, како произлази из досадашње издавачке праксе.

Нашу прозодијску интерпретацију: оптаив *д̄ако* – псеудоантропоним *Д̄ако* потврђује говор са непренесеном акцентуацијом: *д̄ако* – *Д̄ако̄* (Ђупић Д./Ђупић Ж. 1997: 72). Неки србисти из данашње источне Херцеговине (и из Пиве) рекоше ми да и оптаивну рјечцу *дако* изговарају с дугоузлазним акцентом. Пажљиво ослушкујући њихов изговор, закључио сам да они заправо изговарају дифтонг, са силазним тоном у другом елементу дифтонга, дакле [д̄а̄ко], па се дифтоншки изговор с краткосилазним акцентом на првој компоненти акустички прима као дугоузлазни акценат. Овом акустичком варком објашњавамо алтернативни акценат **д̄ако* у РЊЈ (I: 144–145), у којем се оптаивно *д̄ако* (двосложно) акцентује с дугосилазним акцентом, али и с дугоузлазним у загради (*д̄ако*), док се тросложни лик даје као аналитичка ријеч **да ако**, без акцента (I: 142), с знаком „намерни везн. (у стиховима)”. Тросложни лик ријечи илуструје се не само 326. стихом Горског вијенца него и прозним текстом из другог чина Шћепана Малог (испред 1. стиха): Шаљу три посланика Турцима... да ако би како хитрином вратили Турке натраг. Ова друга потврда већ демантује лексикографе — није само „у стиховима”, и није због стихова. Двосложни лик ријечи **д̄ако** (д̄ако) снабдијева се знаком „речца дијал.” и илуструје се једним примјером из Огледала србског, другим из писма, трећим из 320. стиха пјесне треће Луچه микрокозма. Из писма Илији Гарашанину од 5. јула 1850. цитира се фрагмент, завршетак једне дуге реченице: „[...] после мјесец дана повратим се у родни ваздух којему сам привикао, дако се мало поокрепим да се могу у страниој земљи лечити” (Његош 1955: 438). Кићовић у *Биљешкама и објашњењима* пише: „Штампа се први пут према тексту који се налазио у архиви Илије Гарашанина” (Његош 1955: 607). На основу овог текста лексикографи су у РЊЈ унијели глагол **лечити се** и **поокрепити се** само с овом потврдом (за први глагол Његош има *лијечити* и *лијечити се*, док других потврда за глагол *кријепити* и његове изведенице у Његошевим текстовима нема). Његош је и предлог и прилог, и у поезији и у прози (Маројевић 2017), писао с јатом **послѣ**, што би се у прози могло читати и [п̄д̄слије] и [п̄д̄сл̄ј̄е̄], а у поезији кад у стиху ријеч заузима два слога само [п̄д̄сл̄ј̄е̄]. Лексикографи, поред исправног облика **послије**, наводе **посље**, што је Вушовићево (погрешно) читање наведене Његошеве графици, и **после**, што је нетачна транскрипција Његошевог рукописа, као у наведеном примјеру. Па ако се у цитираном фрагменту откривају три несумњиве греш-

ке у транскрипцији, може се претпоставити да је лице које је преписивало Његошево писмо направило и четврту — умјесто вјероватног Његошевог **да ако** написало је *дако. Друга је ствар што је Симеон Милутиновић Сарајлија у 1100. стиху Луче микрокозма морао умјесто једног **а** ставити апостроф: **да'ко**.

Да закључимо. Оптативна конструкција с компонентом *дако* (и њеном претходницом *даако*) користи се обично у комбинацији с формом презента, и тада има значење индикатива, рјеђе у комбинацији с аористом помоћног глагола и радним глаголским придјевом, и тада има значење кондиционала. Та компонента није у једном случају, кад је тросложна, везник, без акцента, а у другом случају, кад је двосложна, рјечца, с акцентом, него је у оба случаја рјечца и у оба случаја с акцентом. Тросложна компонента није аналитичка ријеч састављена од везника *да* и везника *ако* него синтетичка ријеч у којој су двије морфеме срасле, преинтеграцијом дале једну морфему, јединствену партикулу која се даље не може морфемски растављати. То је један, и општи закључак.

Други закључак се тиче ауторске лексикографије, у конкретном случају РЊЈ. Све примјере оптативне рјечце треба давати у оквиру исте одреднице, по обрасцу: **д̑ако** (и с дифт. д̑ако). Упућивачка одредница може се дати на сљедећи начин: **д̑ако** в. д̑ако. (Графема с надредним знаком за дужину без означеног акцента може служити за обиљежавање таувокалског дифтонга.)

3. ОРИГИНАЛ УМЈЕСТО ШТАМПАНЕ ВЕРЗИЈЕ. — Послије открића оригиналног рукописа Његошеве пјесме „Ко си ти? — Филозоф. Ко си ти? — Астроном. А ко ти? — Појета. Чудновата друштва!” и нашег критичког издања пјесме заснованог на открићу оригинала (Маројевић 2004) испоставило се да оригинал у поређењу са штампаном верзијом коригује РЊЈ у три правца: три лексема базиране само на анализираној пјесми из Речника треба искључити, јер их оригинал не потврђује (1), пет лексема треба додати, јер их садржи само аутограф анализиране пјесме (2), двије лексема треба илустровати са по једном новом потврдом (3), у једном случају лексичке варијанте у РЊЈ треба замијенити јединственом лексемом (4).

(1) У РЊЈ наводе се ријечи које у пјесниковом језику нису потврђене.

1° У Његошевом језику није потврђен теоним (име божанства) у савременом књижевном лику *Амор, који се у РЊЈ наводи и илуструје само примјером из анализиране пјесме (II: 532, s. v. **Амор**), него у руском лику *Амѹр* [види даље први примјер у т. (2)].

2° У пјесниковом језику није посвједочена именица *статуја, која се у РЊЈ илуструје само примјером из анализиране пјесме (II: 343, s. v. **ста̀туја**). Оним двјема потврдама именице *ста̀туа*, којима се у Речнику илуструје одговарајућа одредница (II: 343, s. v. **ста̀туа** и **ста̀туа**) (ми ријеч реконструирамо с дугоузлазним акцентом), треба додати и трећу: Ти си ка статуа студена мрамора, (ФАП 5).

3° У пјесниковом језику није посвједочена ни именица *роћеније, која се у РЊЈ илуструје само примјером из анализиране пјесме (II: 236, s. v. **роћеније**).

(2) У РЊЈ не наводе се ријечи које су у пјесниковом језику потврђене.

1° У Његошевом језику потврђен је теоним (име божанства) у руском лику *Ам̄ур*: да храмове зиђем вјетреном Амуру (ФАП 50).

2° Поред књижевне варијанте *ка̄пља* (II: 341, s. v. **ка̄пља**), у Његошевом језику је посвједочена и дијалекатска фонетска варијанта (са одраженом промјеном *пља > њја*) *ка̄пја*, па стихом: Гледам море исто као капју воде, (ФАП 21) треба илустровати другу, а не прву лексему.

3° Поред адјективизираниог партиципа *мӣслѣ̄ћӣ* (I: 441, s. v. **мӣслѣ̄ћӣ**), који ми реконструишемо с краткоузлазним акцентом на првом слогу, Његош има и адаптирани фонетски русизам *мӣслѣ̄ћӣ* (настао контаминацијом руског *мы̄слящий* и српског *мӣслѣ̄ћӣ*): склопјенијех оч̄ӣ [òч̄ӣ⁸], мисљећега чела. (ФАП 6), који треба укључити у РЊЈ.

4° Уз посесив *пòјетин* (II: 69, s. v. **пòјетин**), који ми реконструишемо с дужином суфиксалног вокала, Његошев језик карактерише и творбена база посесива, именица *пòјета*: А ко ти? – Појета. / Чудновата друштва! (ФАП 2), коју треба укључити у РЊЈ.

5° У Његошевом језику бројним потврдама посвједочен је придјев *сја̄јнӣ* (неодређени вид *сја̄јан*) (II: 287–288, s. v. **сја̄јан** и **сја̄јан**). Новооткривени аутограф показује да је наш пјесник имао и варијанту са суфиксом *-њ-* (само у одређеном виду) *сја̄јњӣ*, коју треба укључити у његов рјечник и илустровати је стихом: да рођења дивна сја̄[ј]ње зоре појем, (ФАП 42).

(3) Још двије лексеме у РЊЈ треба илустровати са по још једном потврдом.

1° Именица *чудѣство* у Речнику има три потврде из Луче и једну из преписке (II: 508); њима треба додати и пету, из анализиране пјесме.

2° Именица *свòйство* илуструје се у Речнику једним примјером из друге пјесме (II: 273, s. v. **сво̄йство**), а придјев *свòйствен* – једном потврдом из треће пјесме (II: 273, s. v. **сво̄йствен**). Именицу треба поткријепити и другом потврдом, из анализиране пјесме: Дали су ми стакло смијешног сво̄йства [свòйства] (ФАП 26) (и у придјеву, и у именици реконструишемо краткоузлазни акценат на првом слогу: пјесник је руској графѣми „и краткое” у именици *свòйство* и њеној изведеници могао дати слоговност, али не и акцентованост).

(4) Именице *свòјство* и *свòйство* нису имале среће с лексикографима новијим. Састављачи РЊЈ наводе као једну ријеч именицу **свòјство** с два значења. Прво им је „одлика, обележје, карактеристична особина”, али то значење, тачније ту именицу, потврђује само примјер из Горског вијенца и примјер из пјесме Филозоф, астроном, појета (али у оригиналу који смо ми открили у Петрограду именица у овом посљедњем случају има облик *свои-ство*, са слоговним *и*). Преостала четири примјера, по један из пјесама „Ко је оно на високом брду...” и Црногорац к свемогућему Богу и два примјера из пјесме Мисао, облици су друге именице, *свòјство*, оне са значењем ‘сродство’ (II: 273). Друго им је значење „служба, функција; власт”, с примјером из прозе, из Житија Мрђена Несретњиковића: „Турчин који је код реис-ефендије у чесово велико почитаније или у својство”, али је и то потврда ове

друге именице, у значењу ‘сродство’ (II: 274). И све би се то могло разумјети да ријеч није тачно семантизовао Радосав Бошковић у Рјечнику уз пјесничка дјела П. П. Његоша (Стевановић/Бошковић 1954/1957: 192), три деценије раније. Он наводи именицу **својство** у значењу „сродство, сродништво” илустрјући је са двије потврде, из пјесме Црногорац к свемогућему Богу и из Луче микрокозма. Акцент не ставља јер у загради стоји: „(рус. свойствó)”.

Поставља се питање: зашто у стиху: Дали су ми стакло смијешног својства [свѡдства] (ФАП 26) сам пјесник није у придјеву замијенио скраћени наставак *смијешног* примарним *смијешнога како би у именици свој тросложни лик *својства* замијенио данашњим књижевним двосложним ликом *својства с обзиром на то да је у прози давао предност наставку *-ога* придјева (него је то неовлашћено учинио уредник часописа у којем је пјесма први пут објављена)? Одговор који данас можемо дати гласи: зато што је Његошу тросложни лик био основни, а двосложни, с дифтонгом [ѡ^н] у свом саставу, варијантни, кад су потребе стиха то захтијевале.

У Биљежници, у медитацији у прози, Његош користи тросложни лик ријечи: Када су прве [п̑рвѣ] зраке [зр̑аке] пале на земљи и вјековите гњилости распириле и пречистиле [...] раскувате глибине, може бити да су из своје нечисте и топле утробе излегле породе животних, приличне својству овога шара (МП 31). У текстолошкој напомени у критичком издању Биљежнице стоји:

свѡдству – дат. им. *свѡдство* (савр. својство) у зн. ‘особина’, а не хомографа *свѡјство у зн. ‘сродство’ [...], рук. свѡнствѹ (л 6), изд. својству [...]

Ми смо, дакле, исправили облик из првог издања Биљежнице. Треба међутим, кориговати и текст критичког издања Горског вијенца:

Смијешна су својства [свѡ^нства] наше Земље –
пунана је лудијех премјен̑а:
(ГВ 2280–2281),

а у РЊЈ у одредници **свѡјство** (с исправљеним акцентом) навести само примјере у којима именица значи ‘сродност’ а примјерима с тросложним ликом именице **свѡдство** (с исправљеним акцентом) додати и двосложни лик из Горског вијенца, с прозодијском интерпретацијом у квадратној загради.

ЛИТЕРАТУРА

- Маројевић 2004:** Радмило Маројевић, Оригинални рукопис Његошеве пјесме *Ко си ти? – Филозоф. Ко си ти? – Астроном. / А ко ти? – Појета. Чудновата друштва!* (критичко издање и пјесничка структура текста), *Српски језик*, IX/1–2, 465–502. [Скраћеница: ФАП].
- Маројевић 2005:** Петар II Петровић-Његош, *Горски вијенац* (критичко издање, текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић), Подгорица: ЦИД. [Скраћеница: ГВ].

- Маројевић 2016:** Петар II Петровић-Његош, *Луча микрокосма* (критичко издање, текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић), Подгорица: ЦИД – Цетиње: Narodni muzej Srne Gore. [Скраћеница: ЛМ].
- Маројевић 2017:** Петар II Петровић-Његош. *Биљешница* (критичко издање, текстологија, редакција и коментар Радмило Маројевић), Подгорица: ЦИД. [Скраћенице: МП – Медитација у прози, НСВ – Ноћ скупља вијека].
- Његош 1955:** Петар Петровић Његош. *Писма III: 1843–1851* (за штампу приредио, биљешке и објашњења написао Мираш Кићовић), Цјелокупна дјела П. П. Његоша, књ. 9, Београд: Просвета.
- Стевановић/Бошковић 1954/1957:** *Рјечник* [уз пјесничка дјела П. П. Његоша], (Рјечник саставили Михаило Стевановић и Радосав Бошковић), Цјелокупна дјела П. П. Његоша, књ. 6, Београд: Просвета.
- Стевановић и др. 1983 I–II:** *Речник језика Петра II Петровића Његоша*, израдили Михаило Стевановић и сарадници Милица Вујанић, Милан Одавић и Милосав Тешић (ур. Михаило Стевановић), књ. I–II, Београд–Титоград–Цетиње.
- Ћупић Д./Ћупић Ж. 1997:** Драго Ћупић – Желько Ћупић. *Речник говора Загараца*, Београд, Српски дијалектолошки зборник, XLIV.

Р. Н. Мароевич

„СЛОВАРЬ ЯЗЫКА НЕГОША”
(В СВЕТЕ НОВЫХ НАУЧНЫХ ИЗДАНИЙ)

Резюме

В настоящей работе рассматривается концепция лексикографического труда «Словарь языка Негоша» под ред. М. Стевановича в двух томах. Корпус «Словаря» охватывает произведения художественной литературы, «Записную книжку», избранные письма, но не и «Духовное завещание», первая часть которого шедевр творчества поэта, без которого нельзя до конца понять творчество и философию поэта.

В работе анализу подвергается словник и семантизация лексики в свете подготовленных автором и опубликованных научных изданий «Записной книжки» и поэм «Луч микрокосма», «Горный венец», открытия автором статьи автографа стихотворения «Философ, астроном, поэт» (в Санкт-Петербурге, в 2004-ом г.), а также текстологически верного прочтения стихотворения «Ночь дороже века».

Аналитическая часть работы касается указания на засвидетельствованные в текстах поэта, но не представленные в «Словаре языка Негоша» слова, на слова, которые в нем представлены, но их не подтверждают подлинные тексты поэта, а также на слова, неверно описанные или представленные в издании.

Работа представляет собой часть исследования, предпринятого в целях подготовки нового, исправленного и дополненного издания этого весьма важного лексикографического труда, а также дальнейших лексикографических изданий в рамках негошеведения как научной дисциплины.

Ключевые слова: «Словарь языка Негоша», лексикографическая установка, словник, семантизация, новые научные издания.